

روایت سهیل کریمی از تجربه مستندسازی در سوریه

مخالفان، اصلاح مدنی می‌خواستند نه تکفیر وهابی

مادری را دیدم از شیعیان شهر حمص. می‌گفت: «همسایه سنی مذهبی داشتیم که پیش از این مانند دیگر همسایگان سنی سال‌ها در کنارمان زندگی می‌کرد. این اواخر با تکفیری‌ها نشست و برخاست داشت. یک روز آمد دم در خانه ما. وارد که شد ناگهان اسلحه‌اش را بیرون آورد و در دم، پسر را کشت. به پای من هم شلیک کرد و گفت: بمیرافضی!»

من با بسیاری از مخالفین در دمشق گفت‌وگو کرده‌ام و حرف‌هایشان را ضبط کرده‌ام. آنان عامل بدبختی‌شان را وهابیت می‌دانند و می‌گویند ما می‌خواستیم به شکل مدنی اصلاحات ایجاد کنیم نه این‌گونه.

در جبهه مخالفان سوریه، شخصیت جالبی وجود دارد به نام «شیخ عرعور»؛ پدر معنوی مخالفان حکومت بشار اسد که در عربستان سعودی است. او به دلیل فساد اخلاقی از ارتش سوریه اخراج شد و مدتی در صحنه نبود. پس از چند سال به عنوان یک شیخ سلفی در عربستان ظاهر شد و الان مرجع فکری نیروهای سلفی سوریه است. مفتی قبلای سوریه هم سلفی بود و شیعیان را محدود می‌کرد. وقتی مرد بشار اسد، دکتر حسون را در صدر امور دینی سوریه گذاشت که آدم بسیار روشنفکری است و از لحاظ اعتقادی با شیعیان و انقلاب اسلامی همراه است.

همزیستی در نقطه مرزی

نگاهی به هویت سوری و چشم‌انداز فرهنگی منطقه

دکتر ابراهیم فیاض، استاد مردم‌شناسی دانشگاه تهران

دعوی اصلی بین نگاه ما و نگاه اسلام غربگراست.

وحدت بر سر وحدت

ماهیت وحدت ملی در سوریه یک چیز بیشتر نیست و آن «همزیستی» اقوام و مذاهب سوری است. با توجه به این همزیستی و ارتباطات بین اقوام مختلف، هیچ‌گاه در آن‌جا بحران وجود نداشته. دشمن می‌خواهد این همزیستی را در سوریه از بین ببرد و سلفی‌ها می‌خواستند در آن‌جا کشتار مسیحیان را به راه بیندازند. همزیستی، بنیان کشورهای چند قومیتی است. لبنان و اردن هم این طورند و حزب‌الله لبنان موفقیتش در جلب اعتماد اهل سنت و مسیحیان لبنان است. به غیر از این همزیستی، سوریه هویت ملی و تاریخ یا زبان اختصاصی هویت‌سازی ندارد و اتفاقاً مردم سوریه روی همین همزیستی به شدت حساسند. برای همین وقتی سفیر فرانسه به یکی از کلیساها رفته بود، مسیحی‌های سوریه تخم مرغ به سمت او پرت کردند که چرا پشتیبان کسانی است که می‌خواهند قتل عام به پا کنند.

نتیجه وقایع اخیر سوریه این بوده که ملت سوریه بیدار شدند و هویت ملی در حال بازسازی است. حتی مسیحیان هم نیروی نظامی فرستاده‌اند تا با تروریست‌ها بجنگند. اهل سنت سوریه هم برخلاف وهابیت، عرفانی می‌خواهد که همزیستی داشته باشد. شمال خاورمیانه اهل سنت عرفانی هستند؛ کردستان، سوریه، فلسطین، لبنان و... با مسیحیت شرقی که آن هم عرفانی است در این نقطه اشتراک دارند. این عرفان در علویان و حتی در بکتاشی‌های ترکیه هم وجود دارد و چیزی که اردوغان را خواهد شکست همین است. مردم ترکیه جنگ‌طلبی اردوغان را نمی‌پسندند چون با فقه حنفی روشنفکری پیوند خورده‌اند نه با فقه سلفی.

به سوی هویت منطقه‌ای

بنابراین سوریه با این هویت ملی دارد آینده جدیدی پیدا می‌کند و به جهان جدید وارد شده است. جاده جدیدی در حال باز شدن است و فرهنگ ایرانی دوباره به سمت شمال آفریقا خواهد رفت. این جاده تمدن ایرانی که از آسیای میانه شروع شده تا شمال آفریقا می‌رود و ترکیه، سوریه، فلسطین و مصر تا تونس را تحت تأثیر قرار می‌دهد. عملکرد صدواسیمای ما در موضوع سوریه به شدت باطل است چون نتوانسته اقلان داخلی را صورت دهد. صدواسیما مغز ندارد، فقط دست و پای بزرگ دارد و سیستم گوارشی حجیم و تا الآن نتوانسته یک گفتمان درست ارائه کند چون جزئی عمل می‌کند.

نقطه درگیری

سال‌های سال بین ایران و روم در سوریه جنگ بوده است. یعنی جنگ ایران و غرب یا شرق و غرب در سوریه رخ می‌داده است. در دوره اسلامی هم فقط وقتی سوریه به دست آمد، بیزانس سقوط کرد و به دنبال آن اسلام تا دل اروپا پیش رفت. امروز هم دوباره جنگ بین اسلام و غرب یا شرق و غرب در سوریه در حال وقوع است.

غرب به لحاظ تمدنی در حال ضعیف شدن است و باید از خاورمیانه عقب‌نشینی کند. پس برای نجات خود اسرئیل زمان می‌خواهد. برای همین در نقطه برخورد بحران و جنگ داخلی ایجاد می‌کند تا ماسرگرم باشیم و به هویت منطقه‌ای نرسیم.

انتخاب سه‌گزینه‌ای

رقابت بین گفتمان ماست با گفتمان آمریکایی که دو نوع اسلام (سلفی و غربگرا) را مطرح می‌کند تا کشورهای اسلامی گزینه غربگرایی را انتخاب کنند. برای مثال اردوغان و مرسی اسلام اصیل دیگر اسلام سلفی نیست. سلفی‌ها شکست خورده‌اند و با این تحولاتی که مشاهده می‌شود منطقه به سمت اسلام شیعی (نه لزوماً مذهب تشیع) می‌رود. اما اردوغان و مرسی نمی‌خواهند از این مرحله بگذرند. همانگونه که خالد مشعل در حال جدا شدن کامل از حماس و گرایش به سمت محمود عباس یعنی غرب‌گرایی شدید است. البته این‌ها نسل قبلی هستند و نسل جدید در مقابل الگوی شکست خورده بن‌لادن، القاعده و طالبان الگوی بزرگی مثل حزب‌الله لبنان دارند که هم جهادی است و هم غیرتکفیری. باید کلان‌نگریست. وقایع در قالب بحث شیعه و سنی نمی‌گنجد. بحث، بحث تمدن و دین جهانی است.

انتخاب دوگزینه‌ای

در سوریه و حتی خود دمشق چند قومیت، چند دین و حتی چند نوع زبان عربی وجود دارد. چون این کشور سر مرز برخورد غرب و جهان اسلام بوده است به شدت یک کشور چند فرهنگی است و نقاط مختلف آن با هم متفاوت است. شرق آن ایرانی است، جنوبش حجازی است و شمالش بیزانسی است. لذا مردم سوریه یک کشور تکثرگرا می‌خواهند و هرگز اسلام بن‌لادنی را نمی‌خواهند. آمریکا هم هیچ‌وقت اجازه نمی‌دهد که اسلام تجزیه بر سر کار بیاید و فقط به صورت فرآیند به آن نگاه می‌کند مثل طالبان که شد فرآیند روی کار آمدن حکومت کرزای که یک آمریکایی است. در فیلمی هم که ساختند پیامبر را به شکل بن‌لادن نشان دادند تا بگویند اسلام شما این است پس باید غربی شوید. بنابراین

بنابراین سوریه با این هویت ملی دارد آینده جدیدی پیدا می‌کند و به جهان جدید وارد شده است. جاده جدیدی در حال باز شدن است و فرهنگ ایرانی دوباره به سمت شمال آفریقا خواهد رفت.